

ÖNLİSANS ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNİN BELİRLEMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: NAZİLLİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ

Sultan SALUR¹, Yıldırım TOPRAK²

ÖZET

Ekonomik, sosyal, kültürel, teknolojik ve kişilik özelliklerinin birleşmesi sonucu ortaya çıkan girişimcilik kavramı ekonomik gelişmenin dinamiğini oluşturan unsurlardan birisi haline gelmiştir. Girişimcilik bireysel ve toplumsal refahı artıran temel araçlardan biri olarak dikkat çekmiştir. Girişimci, çevresini inceleyen ve çevresindeki muhtemel ihtiyaçları görmesini bilen, iş yapmak için gerekli kaynakları bir araya getirebilme yeteneğinde olan, risk alabilen, yenilikçi düşünebilen aynı zamanda yeniliklere açık olan bireydir. Girişimcilik ise bireylerdeki yaratıcılık ve risk üstlenme gibi niteliklerin önem kazandığı üretkenlik yeteneği olarak tanımlanabilir. Kişisel özelliklerin yanı sıra çevresel, ekonomik, kültürel faktörler girişimciliğin çok yönlü bir biçimde ele alınmasını gerektirmektedir. Gelişmekte olan ekonomiler için stratejik bir öneme sahip olan girişimcilik, daha çok kar elde etmenin yollarının araştırılması, atıl kaynakların aktif hale getirilmesi ve yeni iş alanlarının yaratılması gibi sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Girişimcilik, aynı zamanda yeni mal ve hizmetlerin piyasaya girmesinde ve istihdamın artırılmasında etkili olacaktır.

Literatürde tartışılan önemli konulardan birisi olan girişimcilikle ilgili birçok teorik ve uygulamalı çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı potansiyel girişimciler olarak kabul edilen önlisans öğrencilerinin girişimciliğe olan eğilimlerini belirlemeye çalışmaktır. Hem sempozyum alanı olması hem de önlisans öğrencilerinin meslek eğitimi alıp iş hayatına diğer öğrencilerden daha önce atılma potansiyellerinin olması nedeniyle çalışma önlisans öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yöneliktir. Ayrıca önlisans öğrencileri için Türkiye koşullarında lisans öğrencilerine göre istihdam olanaklarının daha zorlayıcı olması onların girişimcilik potansiyelinin daha yüksek olması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çalışmada öncelikle girişimci ve girişimcilikle ilgili bilgiler verilmiş, önceki dönemlerde bu konu ile ilgili yapılan çalışmaları içeren literatür araştırması yapılmıştır. Ortalama 566 öğrenciden oluşan örneklem grubuna, onların demografik özelliklerini ve girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşan 2 bölümlük anket uygulanmıştır. Değerlendirmeler 5'li likert ölçeğiyle SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimine sahip oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, Girişimcilik, Girişimciliği Etkileyen Faktörler, Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimi,

A STUDY TO DETERMINE THE ENTREPRENEURSHIP TENDENCY OF VOCATIONAL HIGH SCHOOL STUDENTS: NAZİLLİ VOCATIONAL HIGH SCHOOL EXAMPLE

ABSTRACT

Notion of entrepreneurship, which appears as a composition of economic, social, cultural, technological and personal features, has become one of the dynamics of economic growth. Entrepreneurship has drawn attention as one of the basic instruments which increases individual and social welfare. An entrepreneur is someone who searches his/her environment, has the ability of determining the possible needs of the environment, takes risks, has the ability of gathering necessary sources to do work, has innovative ideas, and is open minded. On the other hand, entrepreneurship can be defined as a kind of productivity talent in which individual properties like creativity and willingness to take risks are the crucial points. Not only personal factors but also environmental, economic, cultural factors must be handled in terms of entrepreneurship. Entrepreneurship, which has a strategic role for developing economies, exposes some kind of results like searching the ways of getting more profit, activating idle resources and creating new job areas. Entrepreneurship has an effect on releasing new goods and services to the market. It also has an increasing effect on employment.

Entrepreneurship is one of the most discussed topics in the literature and there are many theoretical and applied studies on this subject. At this point of view, the aim of this study is to determine the entrepreneurship tendency of vocational high school students who are assumed to be potential entrepreneurs. This study is towards determining the entrepreneurship tendency of vocational high school students because of the

¹ Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli Meslek Yüksekokulu, sultansalur@gmail.com

² Öğr. Gör. Adnan Menderes Üniversitesi, Kuyucak Meslek Yüksekokulu, yldrmtoprak@hotmail.com

potential of their early start in businesslife in regard to other kind of university students. Also as vocational high schools are the main focus of the symposium, studens of these schools have become the subject of this paper. In addition, findin a job chance is much more harder for graduate students of vocational high schools, therefore they must have higher entrepreneurship potantial than other students. In this study, information about entrepreneur and entrepreneurship will be given at the beginning, and then literature overview will be done about entrepreneurship. After giving information and making literature overview, entrepreneurship tendency of Nazilli vocational high school students will be expressed. To determine the entrepreneurship tendency and capability of Nazilli vocational high school students, there will be a survey carried out. The survey is carried out on about 566 students and it is composed of 2 parts. The first part of the survey is about to determine the demographic properties of students, the second part is about to determine the entrepreneurship tendency of them. Evaluation of the survey has been done with likert scale and SPSS programe. According to the survey results, students of Nazilli Vocational High School have tendency of entrepreneurship.

Key Words: Entrepreneur, entrepreneurship, factors effecting entrepreneurship, entrepreneurship tendency of university students

Giriş

Girişimcilik, gerek işletme gerekse iktisat literatüründe uzun zamandır kullanılan bir kavramdır. Fransız iktisatçı J.B. Say'dan itibaren girişimcilik dördüncü üretim faktörü olarak kabul görmüştür. Böylece klasik üretim faktörleri olarak kabul edilen emek, sermaye ve tabiat faktörlerine girişimcilik de dahil edilmiştir (Müftüoğlu ve Durukan, 2004: 6).

Tüm dünyada ulusların, ekonomilerin, toplumların geçmişinde olduğu gibi geleceğinde de her türlü girişimcilik faaliyetleri önemli bir yer tutmaktadır. Çağdaş uygarlığın gelişmesinde girişimcilik unsuru hemen her dönemin işlevine ve yerine sahip olmuştur. Son yıllarda ise bu unsur daha da önem kazanmış ve ekonomik kalkınma, istihdam yaratma ve sosyal gelişmenin temel faktörü olarak değerlendirilmeye başlamıştır (Arslan; 2002: 4).

Küresel açıdan bakıldığında, girişimciler tarafından gerçekleştirilen yenilik faaliyetleri ve artan rekabet koşulları bir ülkenin ekonomik büyümesi açısından son derece kritik önem arz etmektedir (Robbins ve Coulter, 2002: 103). Dünyada baş döndürücü bir hızla ilerleme kaydeden teknoloji ile acımasızca hüküm süren rekabet ortamına uyum gösterebilmek ve avantajlı bir şekilde ayakta kalabilmek, ekonomik gelişmişliğin derecesine bağlıdır. Bu anlamda, ekonomileri ayakta tutan dinamik unsurlardan birisi de girişimcilerdir. Fırsat ve yenilik kovalayan, imkân bulduklarında riskleri de hesap ederek üretim amacıyla üretim faktörlerini birleştiren dinamik bireyler ne kadar fazla ise, toplumun gelişmişlik seviyesi de o kadar yüksektir (Demirel ve Tikici, 2010: 222).

Girişimcilik, Girişimci

Girişimciliğin ekonomik gelişme açısından önemi büyüktür. Çünkü girişimcilik faaliyetleri bireysel refahı ve dolayısıyla toplumsal refahı artıracaktır. Girişimciliğe ilişkin ilk olarak 1755 yılında Richard Cantillon tarafından yapılan tanım geniş kabul görmüştür. Cantillon'a göre girişimci; belirlenmiş bir bedelle satmak üzere üretim girdilerini ve hizmetlerini bugünden satın alan, kar elde etmek amacıyla işi organize eden ve işin risklerini üstlenen kişi olarak tanımlanmıştır (Yaghoubi ve Ahmadi 2010: 89).

Tablo 1: Girişimcilik Kavramının Tarihsel Gelişimi

YIL	YAZAR	GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI
1725	Richard Cantillon	Girişimcilik, riskleri üstlenerek sermaye birikimi sağlama sürecidir.
1797	Beaudeau	Girişimcilik, riskleri üstlenme, planlama, yönetme ve organize etme sürecidir.
1803	Jean Baptiste Say	Girişimcilik, kazançlarının sermaye kazançlarından ayrılmasıdır.
1876	Francis Walker	Sermaye sağlayan ve faiz alan kişiyle, yönetsel yeteneklerini kullanarak kar sağlayan kişi arasında ayırım yapılmasıdır.
1934 /1950	Joseph Schumpeter	Girişimcilik, yenilikçiliktir. Girişimcilik, endüstriyi tekrar organize ederek, yeni ürünlerden ve yeni enerji kaynaklarından yararlanarak, bir icadı kullanarak ya da yeni ve hiç denenmemiş teknolojik olasılıkları kullanarak ürün modelinde bir devrim yapmaktır.
1961	David McClelland	Girişimcilik, enerjik ve risk dolu ortam içinde hareket etme sürecidir.
1964	Peter Drucker	Girişimcilik, fırsatların maksimize edilmesidir.
1975	Albert Shapero	Girişimcilik, inisiyatif alınarak, bazı sosyoekonomik mekanizmaların organize edilerek başarısızlık riskinin kabullenilmesidir.
1980	Karl Vesper	Girişimcilik, ekonomistleri, psikologları, işadamlarını ve politikacıları içeren bir olgudur.
1983	Gifford Pinchot	Girişimcilik, yeni bir organizasyon kurmadır.
1985	Robert Hisrich	Girişimcilik, parasal ve kişisel tatmin karşılığında finansal, psikolojik ve sosyal riskleri üstlenerek, gerekli zaman ve çabayı harcıyıp farklı değerde mal ve hizmet yaratma sürecidir.

Kaynak: Hisrich, R. ve Michael, P. *Entrepreneurship Starting, Developing and Managing A New Enterprise*, Irwin, Boston, 1992, Aktaran; Korkmaz, 2012: 220–211.

Girişimcilik ekonomik, sosyolojik, psikolojik, açıdan farklı şekilde tanımlanmıştır. Allen (2006), ekonomi çevresinde girişimciyi, yenilikçi, yaratıcı, ekonomik büyümede rol model ve bütün bunları yaparken riski üstlenebilen kişi olarak tanımlamaktadır. Girişimciler faaliyette olan organizasyonda yenilenmeyi ve yeniliği teşvik eden veya yeni organizasyonlar oluşturan, bir kuruma bağlı veya bağımsız bir şekilde faaliyette bulunan bireylerdir (Nybakk ve Hansen, 2008: 474).

Günümüzde bir girişimcinin yerine getirmesi beklenen fonksiyonlar; yeni mal ve hizmet üretmek veya bilinen mal ve hizmetlerin niteliklerini geliştirmek, yeni üretim yöntemleri geliştirmek ve uygulayabilmek, yeni

örgütlenme biçimleri geliştirmek, yeni pazarlar keşfetmek ve yeni hammadde ve girdi kaynakları bulmaktır (TÜSİAD, 2003).

Girişimcilik, bir fırsat algılama, var olan fırsatların görülmesi ya da fırsatların yaratılması sürecini içerir (Hisrich ve Peters, 2002: 47). Girişimcilik; bir işe başlamak, iş sahibi olmak, işi geliştirmek ve büyümeyi kapsayan bir süreci içermektedir (Bridge vd., 2003: 34). Bundan dolayı girişimcilik süreç olarak evrensel bir olguyu ifade etmektedir (Morris ve diğ., 2009: 431).

Girişimci kişilik özelliklerine ilişkin literatürde yaygın olarak ifade edilen özellikleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Solmaz vd, 2014: 43) :

Risk Alma: Yapılan birçok araştırmaya göre girişimci olma ile risk alma arasında pozitif bir korelasyon bulunmaktadır. Girişimcilikte de risk almaya yatkın olmak, finansal açıdan zarar tehlikesini ve sosyal açıdan da başarısızlığı göze almak demektir. 20. yüzyılda oluşan girişimcilik teorisine göre girişimcilik; risk alarak yenilik yapma isidir.

Belirsizlik Toleransı: Belirsiz bir durum, birey tarafından, yeterli veri olmaması nedeniyle tam olarak yapılandırılmayan veya kategorize edilemeyen durumdur. Belirsizlik toleransı ise, belirsiz durumlara olumlu tepki verebilme yeteneğidir.

Fırsatları Değerlendirme: Drucker (1985) girişimciyi her zaman değişiklik arayan, bu değişime yanıt veren ve bunu bir fırsat olarak patlatan bir kişi olarak tanımlamıştır. Aynı zamanda problemden çok değişim yaratan fırsatları görebilen kişi olarak değerlendirmiştir

Gelecek Odaklılık: Gelecek odaklılık, girişimci fırsatları arayarak bulma konusunda belirgin bir yetiye sahip bulunmaktadır. Girişimci birey daima ileriye bakar; onu ilgilendiren geçmişte ne yapıldığından ziyade gelecekte ne yapılabileceğidir.

Kontrol Odağı: Yeni bir işe başlatmak ve sürdürmek, işlerin sizin istediğiniz şekilde gitmesini sağlayabileceğinizi düşünmeyi gerektirir. Girişimcinin bir vizyona sahip olmasının yanında, o vizyonu başarmak için plan yapması ve o vizyonun olacağına inanması gerekir.

Başarma ihtiyacı: McClelland (1961) tarafından ileri sürülen başarı ihtiyacı teorisi, başarı ihtiyacının girişimcilik davranışlarını etkileyen bir faktör olduğunu ileri sürmektedir. Yüksek başarıma ihtiyacı bireyleri bir girişimsel faaliyette bulunmasına neden olmakta ve bu faaliyetin sonucunun başarılı bir şekilde son bulması için uğraş vermektedir.

Yenilikçilik, yeni ürünler, yeni metotlar yaratma, yeni pazarlara girme, yeni bir organizasyon yapısı kurma ve tüm bunlara yönelik bir irade ortaya koymayı içeren eğilimdir. Yenilik, girişimcilikle aynı düzeyde önem kazanmıştır. Girişimci yenilik yoluyla değişimleri ortaya çıkarır, farkındalık yaratır ve bunun sonucunda da başarıya ulaşır

Kendine Güven: Bir işe başlayan ve işi yürüten bireyler kararlı olmalıdır. Günlük işlerini yürütebilmeleri konusunda güvene ihtiyaçları vardır. Girişimcilerin gelecekte çıkabilecek karmaşık ve tahmin edilemeyen problemlerin üstesinden gelebilecekleri konusunda bir güven duyguları vardır.

Girişimcilik faaliyetleri fırsat girişimciliği ve yaratıcı girişimcilik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Fırsat girişimciliği; potansiyel fırsatların görülmesi ve kârlı olabilecek alanlara yatırım yapılmasını ifade ederken, yaratıcı girişimcilik bir fikir veya buluşun pazara sunulması ya da var olan bir mal ya da hizmetin tasarım, fiyat, kalite gibi yönlerden iyileştirilerek pazara sunulmasını ifade etmektedir (Ulaş, 2006: 137).

Girişimcilik etki eden faktörleri ise aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Konaklıoğlu ve Kızanlıklı, 2011: 75):

Aile Faktörü: Ailenin girişimci olması ve özellikle de babanın kendi işine sahip olması, gençlerde girişimciliği tetikleyen önemli bir unsurdur

Eğitim Faktörü: Yeni bir girişimde bulunmanın ve yeni işi kurarken karşılaşılan problemlerin üstesinden gelmede formel eğitimin etkisi vardır. Girişimciler, finans, stratejik planlama, pazarlama ve yönetim alanlarında eğitime ihtiyaç duymaktadır.

Bireysel Değerler Faktörü: Kişinin riske karşı toleransı, risk alma eğilimi, başarı ihtiyacı, kontrol odağı, belirsizlikle başa çıkabilmesi, yenilikçi kafa yapısı ve kendine güven duyması gibi kişisel değerler girişimcilik eğilimini etkilemektedir.

Yaş Faktörü: Yaş aralıklarının girişimcilik eğilimi ile ilişkili olduğu, genç ve orta yaşta kişilerin yeni iş kurma isteklerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tecrübe Faktörü: Mesleki tecrübe kişiye yeni yapacağı işte olumlu ve olumsuz koşulları önceden fark etme olanağı tanımakta ve önsezi geliştirebilmesine yardımcı olmaktadır.

Rol Modelleri: Bireyin ailesi, yakınları, arkadaşları veya kendine örnek aldığı diğer girişimci kişiler rol model olmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Literatür incelendiğinde Türkiye’de okuyan üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini ölçmeye çalışan çokça çalışma görülmüştür. Korkmaz (2012), İşcan ve Kaygın (2011), Patır ve Karahan (2010), İbicioğlu v.d. (2010), Keleş v.d. (2011), Taysı ve Canbaz (2014), Solmaz v.d. (2014), Demireli v.d.(2014), Özdemir (2013), Bilge ve Bal (2012) ve Akçakanat v.d (2014)’nin yapmış olduğu çalışmalar örnek gösterilebilir.

Bu çalışma Nazilli Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini analiz etmek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada çalışma grubu, 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Dönemi’nde Nazilli Meslek Yüksekokulu’ndaki Bankacılık ve Sigortacılık (1. ve 2. Öğretim), Dış Ticaret (1. ve 2. Öğretim), İşletme Yönetimi (1. ve 2. Öğretim), Lojistik (1. ve 2. Öğretim), Menkul Kıymetler ve Sermaye Piyasası (1. ve 2. Öğretim) ve Tekstil Teknolojisi (1. ve 2. Öğretim) programlarına kayıtlı 1224 erkek ve 1002 kız öğrenci olmak üzere 2226 adet 1. ve 2. sınıf öğrencileri arasından seçilmiştir. Örneklem grubu oluşturulurken öğrencilerin bölüm bazındaki dağılımları da dikkate alınarak tabakalı örneklem metodundan faydalanılmış ve katılımcılar tesadüfi olarak seçilmiştir. 2226 olan ana kitle için örneklem büyüklüğünün % 5 güven aralığında 328 adet anket olması yeterlidir. Ancak ana kitleye daha yakın olması amacıyla 566 adet anket yapılmış ve bunlardan toplam 566 adet geri dönüş alınmıştır. Geri dönüş alınan anketlerden 6 adedinde ölçeklerden en az 1 tanesinin doldurulmamış olması nedeniyle bu anketler analize dahil edilmemiştir. Analize geri kalan 560 anket konu olmuştur.

Bu araştırma için veriler hazırlanan kişisel bilgi formu ve diğer 1 adet ölçeğin yer aldığı anket formu yardımıyla toplanmıştır.

Öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ve demografik özelliklerinin belirlenmesinde Avşar (2007)’ in geliştirdiği ölçek kullanılmıştır. Bilgi formu, Avşar (2007)’ nin oluşturduğu bilgi formuna Nazilli Meslek Yüksekokulu öğrencilerine yönelik bazı maddelerin eklenmesiyle oluşturulmuştur. Girişimcilik eğilimini ölçmeye yönelik sorular ise 5’li likert tipi ölçekleme kullanılarak oluşturulmuş ve 5’ er ifadeli 8 grup halinde toplamında 40 adet ifadeden oluşmaktadır.

Yapılan anket sonucunda elde edilen veriler SPSS Statistics 20 programında analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistik analizi yapılmış ayrıca bazı değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir.

Çalışmadaki anket sorularının ölçek güvenilirliği, Cronbach alfa katsayısı ile kontrol edilmiştir. Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanır (Kalaycı, 2006: 405):

0.00 \leq α < 0.40 ise ölçek güvenilir değildir,

0.40 \leq α < 0.60 ise ölçeğin güvenilirliği düşük,

0.60 \leq α < 0.80 ise ölçek güvenilir ve

0.80 \leq α < 1.00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Yapılan analiz sonucu, ölçeklere ait Cronbach alfa değerlerinin 0,89 olduğu görülmüştür. Bu da soruların ölçek güvenilirliğinin sağlandığı anlamına gelmektedir.

Ankete katılan Nazilli Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin yaş ortalaması 20,46 olup %49,6’i kız, %50,4’u erkektir.

Öğrencilerin %52,1’i 1. sınıf, %47,9’u ise 2. sınıf öğrencilerinden oluşmakla birlikte, %57,9’u 1. öğretim, %42,1’i ise 2. öğretim öğrencileridir. Bu öğrencilerin %25,9’u Bankacılık ve Sigortacılık, %15,7’si Lojistik, %17’si İşletme Yönetimi, %16,8’i Menkul Kıymetler ve Sermaye Piyasası, %17,5’i Dış Ticaret, %7,1’i Tekstil Teknolojisi bölümlerinde öğrenim görmektedirler.

Ankete katılan öğrencilerin %6,6’sı ailenin tek çocuğuyken, %48,6’sı 2 kardeş, %21,8’i 3 kardeş, %12,5’i 4 kardeş, %5,7’si 5 kardeş ve %4,8’i ise 5 kardeşten fazladır. Görüldüğü üzere öğrencilerin büyük bir kısmı fazla kalabalık olmayan ailelerden gelmektedir.

Öğrencilerin anne ve baba eğitim durumlarına bakılacak olduğunda %55’inin annesi ilkökul, %25,9’u ortaokul, %15,5’i lise, %1,6’sı ön lisans, %1,4’ü lisans ve %0,5’i ise yüksek lisans mezunu olup doktora seviyesinde eğitimi olan anne bulunmamaktadır. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna bakılacak olduğunda %40,9’unun babası ilkökul, %28,6’sı ortaokul, %23,4’ü lise, %2,5’i ön lisans, %3,2’si lisans ve %1,4’ü ise yüksek lisans mezunu olup doktora seviyesinde eğitimi olan baba bulunmamaktadır. Anne-baba eğitim durumu dağılımları göz önünde tutulduğunda, büyük bir oranın sadece temel eğitim düzeyinde eğitim aldığı görülmektedir.

Öğrencilere aynı zamanda ailelerinin gelir seviyesiyle ilgili soru sorulduğundaysa, %16,4’ünün ailesinin 0-800 TL arasında, %41,3’ünün 801-1500 TL arasında, %20,7’sinin 1501-2000 TL arasında, %11,4’ünün 2001-3000 TL arasında, %5,2’sinin 3001-4000 TL arasında ve %5’inin ise 4001 TL üzerinde gelire sahip olduğu görülmektedir. Elde edilen verilere göre öğrencilerin gelir seviyesi 2015 yılı net asgari ücret seviyesinin (949,07 TL) altında olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin barınma durumuna bakıldığında %45,9’u yurttan barınmakta olup, %54,1 yurt haricinde yerlerde barınmaktadır.

Tablo 2: Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimine Yönelik Görüşleri

"1=Kesinlikle katılmıyorum", "5=Kesinlikle katılıyorum"													
	1		2		3		4		5		Orta lama	Std. Sapma	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
1-5 Arası sorular beklenmedik olaylara tolerans açısından değerlendirme ile ilgili ifadeleri içerir.													
1) Kurallara karşı çıkmaktan ve kendimden beklenmeyen iş yapmaktan hoşlanırım.	264	47,1	89	15,9	74	13,2	73	13,0	60	10,7	2,24	1,426	
2) Beklenmedik olaylar karşısında oldukça toleranslıyım.	85	15,2	145	25,9	133	23,8	124	22,1	73	13,0	2,92	1,267	
3) Kolayca ümitsizliğe kapılmam.	89	15,9	78	13,9	98	17,5	136	24,3	159	28,4	3,35	1,426	
4) İşimi bölönlere karşı tahammül ederim.	218	38,9	99	17,7	108	19,3	86	15,4	47	8,8	2,37	1,359	
5) Sokakta geçen greyder sesine hiç aldırış etmeden çalışabilirim.	239	42,7	98	17,5	90	16,1	69	12,3	64	11,4	2,32	1,417	
6-10 Arası sorular bağımsızlık ihtiyacı açısından değerlendirme ile ilgili ifadeleri içerir.													
6) Elbise almak için mağazaya tek başıma giderim.	101	18,0	104	18,6	82	14,6	127	22,7	146	26,1	3,20	1,463	
7) Ekonomik olarak bağımsız olmak istiyorum.	32	5,7	38	6,8	61	10,9	80	14,3	349	62,3	4,21	1,216	
8) Farklı olmaktan korkmam.	29	5,2	31	5,5	59	10,5	123	22,0	318	56,8	4,20	1,151	
9) Başkalarından Emir Almayı Sevmem	30	5,4	27	4,8	62	11,1	123	22,0	318	56,8	4,20	1,147	
10) Bir şeye inanıyorsam, başkalarının onayına gerek duymadan işi yaparım.	27	4,8	44	7,9	57	10,2	142	25,4	290	51,8	4,11	1,165	
11-15 Arası sorular risk alma açısından değerlendirme ile ilgili ifadeleri içerir.													
11) Hiç bilmediğim bir yere doğru seyahat edebilirim.	70	12,5	55	9,8	78	13,9	113	20,2	244	43,6	3,73	1,422	
12) Daha çok para kazanmak için, borsada riske etmekten çekinmem.	142	25,4	76	13,6	123	22,0	105	18,8	114	20,4	2,95	1,467	
13) Yeni yiyecekleri ve elbiseleri denemekten çekinmem.	29	5,2	35	6,3	83	14,8	118	21,1	295	52,7	4,10	1,176	
14) Gece karanlığında bir yerlere gidebilirim.	74	13,2	51	9,1	70	12,5	126	22,5	239	42,7	3,72	1,426	
15) Kararsız ve belirsiz durumlara karşı, oldukça toleranslıyım.	76	13,6	80	14,3	154	27,5	132	23,6	118	21,1	3,24	1,307	
16-20 Arası sorular yenilikçilik açısından değerlendirme ile ilgili ifadeleri içerir.													
16) Mevcut problemleri çözebilecek, orijinal fikir ve düşünceler üretebilirim.	23	4,1	27	4,8	91	16,3	199	35,5	220	39,3	4,01	1,058	
17) Patron olsam yeni fikirleri olan ve bunu bana anlatmaya çalışan, çalışanımı dinlerim.	15	2,7	31	5,5	92	16,4	198	35,4	224	40,0	4,04	1,013	
18) Gelecekteki fırsatları yakalayacak yeteneğe sahibim.	14	2,5	39	7,0	87	15,5	205	36,6	215	38,4	4,01	1,022	
19) Beklenmedik müşterileri ihtiyaçları karşısında, geleneklere bağlı kalmayarak, yeni ürün dizayn edebilirim.	31	5,5	45	8,0	126	22,5	173	30,9	185	33,0	3,78	1,153	
20) İnsanların yeni ürün üretecekleri bir çalışma ortamı kurarak, birbirinin zıddı olan düşüncelerin çıkmasını sağlayabilirim.	47	8,4	53	9,5	144	25,7	168	30,0	148	26,4	3,57	1,212	
21-25 Arası sorular başarıma ihtiyacı açısından değerlendirme ile ilgili ifadeleri içerir.													
21) Başkaları ile yarışmak benim tarzımdır.	104	18,6	73	13,0	114	20,4	150	26,8	119	21,3	3,19	1,399	
22) İşimi o kadar etkin yaparım ki, başarıma hazını içimde hissederim.	24	4,3	36	6,4	83	14,8	182	32,5	235	42,0	4,01	1,101	
23) Yapacağım işte herkesten iyi olmayı isterim.	25	4,5	18	3,2	41	7,3	129	23,0	347	62,0	4,35	1,051	
24) Yenilmekten hoşlanmam, asla pes etmem.	20	3,6	30	5,4	52	9,3	145	25,9	313	55,9	4,25	1,061	
25) Yarışırken önce kazanmayı düşünürüm.	28	5,0	30	5,4	41	7,3	131	23,4	330	58,9	4,26	1,123	
26-30 Arası sorular insanlar ile ilişki açısından değerlendirme ile ilgili ifadeleri içerir.													
26) İnsanlarla görüşmekten ve onlarla kaynaşmaktan hoşlanırım.	30	5,4	34	6,1	52	9,3	109	19,5	335	59,8	4,22	1,170	
27) İnsanlara yardımcı olmayı severim.	13	2,3	17	3,0	36	6,4	76	13,6	418	74,6	4,55	0,915	
28) Kişisel zekadan çok, kolektif zekayı tercih ederim. Bundan dolayı değişik fikir gruplarına üyeyim.	61	10,9	84	15,0	184	32,9	136	24,3	95	17,0	3,21	1,210	
29) Ben patron olsam kolayca müşteri kazanabilirim.	12	2,1	38	6,8	96	17,1	175	31,3	239	42,7	4,06	1,030	
30) Ben patron olsam kilit elemanımı kolayca tespit ederim.	18	3,2	31	5,5	81	14,5	172	30,7	258	46,1	4,11	1,052	
31-35 Arası sorular işsel kontrol açısından değerlendirme ile ilgili ifadeleri içerir.													
31) Başladığım işte bitinceye kadar ısrarla	21	3,8	25	4,5	45	8,0	120	21,4	349	62,3	4,34	1,051	

32) Eğer benim akrabam bana aptalca bir iş peşinde koşuyorsun derse, onu dinlemem.	36	6,4	37	6,6	70	12,5	116	20,7	301	53,8	4,09	1,225
33) Eğer bir şey yapmaya karar verirsem, beni durduracak bir şey yoksa, onu hemen yaparım.	17	3,0	19	3,4	48	8,6	107	19,1	369	65,9	4,41	0,992
34) Bir kişinin hayatımda beni yönlendirici rol oynamasını istemem.	38	6,8	40	7,1	79	14,1	116	20,7	287	51,2	4,03	1,246
35) Bir şeyi yaparım diye söz verirsem, mutlaka yaparım.	20	3,6	16	2,9	34	6,1	103	18,4	387	69,1	4,47	0,986
36-40 Arası sorular yaratıcılık açısından değerlendirme ile ilgili ifadeleri içerir.												
36) Yeni fikirlerin doğması için katılımcılık mutlaka sağlanmalıdır.	25	4,5	22	3,9	58	10,4	117	20,9	338	60,4	4,29	1,089
37) İnsan her fikri öğrenmeli ve kendisi için bir sentez oluşturmalıdır.	13	2,3	26	4,6	59	10,5	134	23,9	328	58,6	4,32	0,993
38) Yaşamdan deneyimler kazanmalı ve yeni objeler tasarlamalıdır.	25	4,5	33	5,9	73	13,0	150	26,8	279	49,8	4,12	1,120
39) Yaratıcı fikir, dizayn, ürün yarışmalarına katılmak istiyorum.	50	8,9	55	9,8	141	25,2	138	24,6	176	31,4	3,60	1,266
40) Hayatımda karşılaştığım birçok problemlere karşı birçok yaratıcı çözümlerim oldu. Hayatımı daha etkili hale getirmek için arayış içindeyim.	24	4,3	42	7,5	83	14,8	159	28,4	252	45,0	4,02	1,134

Beklenmedik olaylara toleransın değerlendirildiği 1-5 arası soru grubuna bakıldığında ifadelerin almış olduğu değerler 2,24 (Kurallara karşı çıkmaktan ve kendimden beklenmeyen iş yapmaktan hoşlanırım ifadesi) ile 3,35 (Kolayca ümitsizliğe kapılmam ifadesi) arasında değişmektedir. Grubun ortalaması ise 2,64'tür. En yüksek ortalamaya sahip olan kolayca ümitsizliğe kapılmam ifadesi gruptaki diğer ifadelerle göre bireyin bütün olumsuz koşullara rağmen azimli ve istikrarlı bir davranış sergileme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Diğer ifadeler verilen cevaplara bakıldığında ise bu ifadelerin daha anlık olaylara karşı toleransların üçüncü ifadeye göre daha azaldığını göstermektedir. En düşük ortalamaya sahip olan birinci ifade, öğrencilerin her ne kadar beklenmedik olaylara karşı toleransları az olsa da mevcut düzene ve kurallara karşı uygun bir davranış sergilediklerini göstermektedir.

Bağımsızlık ihtiyacının değerlendirildiği 6-10 arası soru grubunda ifadeler 3,20 (Elbise almak için mağazaya tek başıma giderim ifadesi) ile 4,21 (Ekonomik olarak bağımsız olmak istiyorum ifadesi) arasında değişmektedir. Grubun ortalaması 3,98' dir. Genel olarak baktığımızda öğrencilerin bağımsız hareket etmeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Risk almanın değerlendirildiği 11-15 arası soru grubuna bakıldığında ifadelerin almış olduğu değerler 2,95 (Daha çok para kazanmak için, borsada riske etmekten çekinmem) ile 4,10 (Yeni yiyecekleri ve elbiseleri denemekten çekinmem) arasında değişmektedir. Grubun ortalaması ise 3, 54' tür. 11, 13, 14 ve 15 numaralı ifadelerle bakıldığında bu ifadelerin ortalamalarının, 12 numaralı ifadenin ortalamasına göre öğrencilerin yaşları ve öğrenci olmanın gerektirdiği koşullardan dolayı yüksek çıktığı söylenebilir. 12. ifadeye bakıldığında ise bu ifade ve bu ifadeye benzer durumlarda risklere girebilmek için daha profesyonel bir bilgi birikiminin olması ve riske edilmekten korkulmayacak kadar bir garantinin varlığına ihtiyaç duyulması söz konusu olabilir.

Yenilikçiliğin değerlendirildiği 16-20 arası soru grubunda ifadeler 3,57 (İnsanların yeni ürün üretecekleri bir çalışma ortamı kurarak, birbirinin zıddı olan düşüncelerin çıkmasını sağlayabilirim.) ile 4,04 (Patron olsam yeni fikirleri olan ve bunu bana anlatmaya çalışan, çalışmasını dinlerim.) arasında değişmektedir. Grubun ortalaması ise 3, 88' dir. Genel olarak grupta yer alan ifadelerin ortalaması birbirine yakındır. Ancak 16., 17. ve 18. ifadelerdeki gibi yenilikçiliğe daha çok soyut açıdan yaklaşılan ifadelerde ortalamalar, 19. ve 20. ifadelerdeki gibi yeniliğe daha somut olarak yaklaşılan ifadelerle göre daha yüksektir. Yenilikçi fikirlerin sadece düşüncede kalmayıp gerçek hayatta da uygulanabilir hale getirilmesi yeniliğe somut olarak yaklaşılmasını ifade etmektedir.

Başarma ihtiyacının değerlendirildiği 21-25 arası soru grubuna bakıldığında ifadelerin almış olduğu değerler 3,19 (Başkaları ile yarışmak benim tarzımdır ifadesi) ile 4,35 (Yapacağım işte herkesten iyi olmayı isterim ifadesi) arasında değişmektedir. Grubun ortalaması 4,01' dir. Öğrencilerin yarışmaya istekli oldukları ve yarış sonucunda en iyisi olmayı arzuladıkları sonucunda bir çıkarımda bulunabilir.

İnsanlar ile ilişkilerin değerlendirildiği 26-30 arası soru grubunda ifadeler 3,21 (Kişisel zekadan çok, kolektif zekayı tercih ederim. Bundan dolayı değişik fikir gruplarına üyeyim.) ile 4,55 (İnsanlara yardımcı olmayı severim) arasında değişmektedir. Grubun ortalaması ise 4,03' tür. Her ne kadar 26. ve 27. ifadeler öğrencilerin sosyal ilişkilerinin yüksek olduğunu gösteren ortalamalar verse de 28. ifade öğrencilerin daha çok bireysel davranmaya yatkın olduğunu göstermektedir.

İçsel kontrolün değerlendirildiği 31-35 arası soru grubuna bakıldığında ifadelerin almış olduğu değerler 4,03 (Bir kişinin hayatımda beni yönlendirici rol oynamasını istemem ifadesi) ile 4,47 (Bir şeyi yaparım diye söz verirsem, mutlaka yaparım ifadesi) arasında değişmektedir. Grubun ortalaması 4,26' dır. Öğrencilerin bir işe başladıklarında ya da bir işi yapmaya karar verdiklerinde, kararlarında tutarlı davranarak çalışmalarını özverili bir biçimde tamamlama çabasında oldukları gözlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin başladıkları bir işi bitirme konusunda bir kontrol sistemi geliştirme çabasında olduğu söylenebilir.

Yaratıcılığın değerlendirildiği 36-40 arası soru grubunda ifadeler 3,60 (Yaratıcı fikir, dizayn, ürün yarışmalarına katılmak istiyorum ifadesi) ile 4,32 (İnsan her fikri öğrenmeli ve kendisi için bir sentez oluşturmalıdır ifadesi) arasında değişmektedir. Grubun ortalaması ise 4,07' dir. Öğrencilerin yaratıcılık anlamında eğilimlerinin yüksek olduğu görülmektedir. Fakat yaratıcılık grubundaki 39. ifadenin diğer ifadelere göre daha düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bunun nedeninin yaratıcı düşüncelerin sadece düşüncede kalması ve gerçeğe dönüştürülme kısmında bunu nasıl yapacaklarını bilememeleridir. Ayrıca bu konuda birinin rehber olmasını beklemelerinden kaynaklanmaktadır.

Sonuçlar

Bu çalışmada Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla demografik özelliklerin ve girişimcilik eğiliminin belirlenmesine yönelik ifadelerin yer aldığı anket formu 566 öğrenciye uygulanmıştır. Demografik özelliklerin belirlenmesine yönelik kısım 10 sorudan oluşmaktadır. Girişimcilik eğilimini belirlemeye yönelik anket ise; beklenmedik olaylara karşı toleransın değerlendirilmesi, bağımsızlık ihtiyacının belirlenmesi, risk almanın değerlendirilmesi, yenilikçiliğin değerlendirilmesi, başarıma ihtiyacının değerlendirilmesi, insanlar ile ilişkilerin değerlendirilmesi, içsel kontrol değerlendirilmesi ve yaratıcılığın değerlendirilmesi ile ilgili ifadeleri içeren 8 grup olmak üzere toplam 40 sorudan oluşmaktadır. Bu 8 grubun içerisinde en yüksek ortalamaya sahip olanı içsel kontrolün değerlendirildiği ifadelerin bulunduğu grup iken, en düşük ortalama ise beklenmedik olaylara karşı toleransın değerlendirildiği ifadelerin yer aldığı gruptur.

Genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin girişimcilik eğiliminde olduğu ancak gerçek hayatta desteğe ihtiyacı oldukları anlaşılmıştır. Yenilikçi fikirler sadece düşüncede kalmamalı, bu fikirlerin gerçek hayatta da uygulanabilir hale getirilmelidir. Bu nedenle girişimci bireylere gerekli desteğin sağlanması gerekmektedir.

Girişimcilik ülkelerin ekonomik düzeylerinin yükselmesinde etkin bir rol oynamaktadır. Bu nedenle girişimciliğin önemini anlayan toplumların, girişimci birey sayısını artırma çabasında olmaları zorunluluk haline gelmiştir.

Kaynakça

- Akçakanat, T., Mücevher, M. H. ve Çarıkcı, İ. H. (2014). Sözel, Sayısal ve Eşit Ağırlık Bölümlerinde Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: SDÜ Örneği. *AKÜ İİBF Dergisi, Cilt XVI Sayı:2, 137-153.*
- Arslan, K. (2002), Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri, *Doğuş Üniversitesi Dergisi, Sayı 6, 1-11.*
- Avşar, M (2007). Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması, Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Bilge, H. ve Bal, V. (2012). Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:16, 131-148.*
- Bridge, S., O'Neill, K. ve Cromie, S. (2003). *Understanding Enterprise, Entrepreneurship and Small Business*, Palgrave Macmillan: New York
- Demirel, E., ve Tikici, M. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Beyin Baskınlık Analizi İle Değerlendirilmesi: İnönü Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü Örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 9(32), 221-253.*
- Demireli, C., Uluköy, M., Kahya, V. ve Demirağ, F. (2014). Farklı Öğrenim Düzeyindeki Öğrencilerin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 3 Sayı: 1, 1-17.*
- Hisrich, D. Robert ve Peters, P. Michael, *Entrepreneurship Starting, Developing and Managing A New Enterprise*, Irwin, Boston, 1992.
- İbicioğlu, H. Taş, S. ve Özmen, H. İ. (2010). Üniversite Eğitiminin Girişimcilik Düşüncesinin Değişimine Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi 2/1, 53-74.*
- İşcan, Ö. F. ve Kaygın, E. (2011). Potansiyel Girişimciler Olarak Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi Cilt 3, Sayı 2, 275-286.*

- Keleş, H. N., Özkan, T. Doğaner, D. ve Altunoğlu A. E. (2012). Önlisans Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi Yıl:5 Sayı:9*, 107–118.
- Konaklıoğlu, E. ve Kızanlıklı, M. M. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Proaktif Kişilik Özellikleri ile Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişki, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1*, 72–92.
- Korkmaz, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, C.XIV, S II*, 209–226.
- Morris, M. H., Vuuren, J. V., Cornwall, J.R. ve Scheepers, R. (2009). Properties Ofbalance: A Pendulumeffectincorporateentrepreneurship, *Business Horizons, 52*, 429-440.
- Müftüoğlu, T. ve Durukan, T. (2004), *Girişimcilik Ve Kobi'ler Sorunlar, Fırsatlar Ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Özdemir, L. (2013). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Sosyo Demografik Özellikler Açısından Değerlendirilmesi. International Conference On Eurasian Economies, 617–626.
- Patır, S. ve Karahan, M. (2010). Girişimcilik Eğitimi ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt 1 . Sayı 2*, 27–44.
- Robbins, S. ve Coulter, M. (2002), *Management*. New York, NY: Prentice Hall International.
- Solmaz, S. A., Aksoy, Ö, Şengül, S. Ve Sarıışık, M. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Turizm Lisans ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 16 (26)*, 41–55.
- Taysı, K. ve Canbaz, S. (2014). Önlisans Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini Ve Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, *Electronic Journal Of Vocational Colleges-May/Mayıs*, 59–67.
- Yaghoubi, N. M. ve Ahmadi, F. (2010). Factors Affecting the Women Entrepreneurship in Industrial Section”, *European Journal of Social Sciences, 17(1)*, 88–95.
- Allen, K. R. (2006), *Launchingnew Ventures, An Entrepreneurialapproach*. Boston: Houghtonmifflincompany.
- Nybakk, E. ve Hansen, E. (2008). “Entrepreneurialattitude, Innovation and Performanceamongnorwegian Nature-Based Tourism Enterprises”, *Forestpolicy and Economics, 10*, 473–479.
- TÜSİAD, (2003), *Türkiye’de Girişimcilik*, www.tusiad.org.tr adresinden 05 Eylül 2015 tarihinde alınmıştır.
- Ulaş, D. (2006). Franchising Sisteminin Girişimcilik Açısından Değerlendirilmesi,” *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8 (3)*, 133–151.

ÖNLİSANS DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİNDEKİ STAJ UYGULAMASINA YÖNELİK ÖĞRENCİLERİN BAKIŞLARI: ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ'NDE BİR UYGULAMA

Murat TEKBALKAN¹

ÖZET

Turizm işletmeleri, müşterilerine en iyi ve en kaliteli hizmetleri sunarak müşteri memnuniyetini en üst düzeye çıkarmak isterler. Bu başarıyı sağlayabilmek için de turizm işletmeleri mesleki eğitimini tamamlamış personellere ihtiyaç duyarlar. Mesleki eğitimler; turizm işletmeleri tarafından hizmet içi eğitimler olarak verildiği gibi örgün ve yaygın eğitim kurumları tarafından da verilmektedir. Meslek yüksekokulları, turizm sektörünün nitelikli ara eleman ihtiyacını karşılamada önemli örgün eğitim kurumlardandır. Meslek yüksekokullarında verilen turizm eğitimlerinin başarısında önemli rol oynayan staj uygulamaları, hem öğrencilerin öğrendikleri teorik bilgilerin pratiğe aktarılmasına yardımcı olmakta hem de turizm işletmelerin nitelikli ara eleman çalıştırmasına katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı; önlisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerin staj uygulamasına yönelik bakış açılarını tespit ederek, staj uygulamasının verimliliğinin artırılmasına katkı sağlayacak önerilerde bulmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı Samsun Meslek Yüksekokulu ve Havza Meslek Yüksekokulu araştırma alanı olarak seçilmiştir. Araştırma sonucunda öğrenciler; staj uygulamasının turizm eğitimi için çok önemli bulduklarını, staj süresinin uzun olması gerektiğini, işletmelerin kendilerini ucuz işgücü olarak gördüklerini ve işletmelerde çeşitli problemlerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Turizm Eğitimi, Staj Uygulaması, Önlisans Turizm Eğitimi

GETTING EDUCATION AT THE ASSOCIATE'S DEGREE LEVEL STUDENTS'S POINT OF VIEWS ABOUT STUDY-INTERNSHIP APPLICATION FOR TOURISM EDUCATION: A RESEARCH AT 19 MAYIS UNIVERSITY

ABSTRACT

Tourism establishments ask for maximizing customer satisfaction by providing the best and finest quality services to customers. Tourism establishments need personnels who fulfill occupational retraining in order to carry out this success. Occupational retrainings are given by formal and informal education institutions as well as in service trainings by tourism establishments. Vocational schools are formal education institutions which satisfy a need of intermediate member for tourism sector. Study-internship applications playing an important role in success of tourism trainings given by vocational schools both help students to put into practice theoretic information and tourism establishments to employ well-qualified intermediate members.

The aim of this study is providing suggestion which contributes to increase efficiency of study internship application by detecting the point of views about study internship application of students getting education at the associate's degree level. On Dokuz Mayıs University's Samsun and Havza vocational schools were chosen as field of research to make this aim come true. In the research result, students expressed that study internship application is very significant for tourism education, probation period should be long as well as tourism establishments think them as cheap workforce ,they always encounter various problems in establishments.

Keywords: Tourism Education, Internship Application, Tourism Education at hhe Associate's Degree

¹ Öğr.Gör.,Ondokuz Mayıs Üniversitesi, murat.tekbalkan@omu.edu.tr

Giriş

Emek yoğun bir sektör olan turizm sektörünün en temel sorunlarından biri nitelikli iş gücü eksikliğidir. Turizm sektörünün kalifiye eleman ihtiyacını karşılamak üzere turizm eğitimi veren farklı düzeylerde programlar mevcuttur. Bu programlar; örgün eğitim içersinden yer alan ortaöğretim ve yükseköğretim programları ile yaygın eğitim içerisinde yer alan çeşitli kurs ve sertifika programlarından oluşmaktadır (Emir, Arslan ve Kılıçkaya, 2008, 275). Yükseköğretim önlisans düzeyinde turizm eğitimi veren Meslek Yüksekokulları Turizm ve Otel İşletmeciliği programları, sektöre kalifiye ara eleman yetiştirmeyi amaçlayan programlardan biridir. Bu programlarda, mesleğe yönelik teorik eğitimlerin yanı sıra uygulamalı eğitimler de verilmektedir. Uygulamalı eğitimler; uygulama atölyelerinde ve staj eğitimleri olarak da turizm işletmelerinde iş başında verilmektedir. Teorik bilgilerin uygulamaya aktarılmasında staj eğitimleri önemli bir yer tutmaktadır.

Gerek öğrencilerin öğrenim süresince edindikleri teorik bilgilerin iş hayatında pratiğe aktarılmasında, gerekse iş hayatı öncesinde mesleki tecrübeler kazanmaları ve sektörün beklentilerini görerek buna göre hazırlıklı olmalarını sağlayan staj uygulamaları öğrenim sürecinin önemli bir parçasıdır. Aynı zamanda staj eğitimi, öğrencilerin meslek yüksekokullarından mezun olabilmeleri için yerine getirmeleri zorunlu şartlardan biridir (Karacan, ve Karacan 2004, 169). Üniversitelere göre değişiklik göstermekle beraber, öğrenciler staj eğitimlerini 30 iş günü olmak üzere II. ve/veya IV. yarı dönem sonunda yerine getirmektedir.

Öğrencilerin staj eğitimleri süresince çeşitli sorunlarla karşılaştıkları bilinmektedir. Nitekim Sarı (2007, 103) tarafından yapılan bir araştırmada; öğrencilerin fazla çalışmalarına rağmen mesai ücretlerinin ödenmediği ve işletmelerin deneyimli personel çalıştırmak yerine stajyerleri ucuz işgücü gördükleri için stajyerleri çalıştırmayı tercih ettikleri belirtilmiştir. Yapılan başka araştırmalarda; stajyerlerin çalışan personellerle aynı hak ve imkana sahip olmadıkları ve sektör yöneticilerinin stajyer öğrencilere gerekli önemi vermedikleri (Aymanıkuy, Tetik, Girgin ve Aymanıkuy, 2013, 121; Gökdeniz, Çeken ve Erdem, 2002), aldıkları ücretten ve hizmet içi eğitimlerden memnun olmadıkları (Pelit ve Güçer, 2006, 158) belirlenmiştir.

Yapılan araştırmalarda; turizm sektörünün işgücü ihtiyacını, turizm eğitimi almamış kişilerden karşılandığı, ayrıca turizm eğitimi almış kişilerin turizm sektörü dışında istihdam edildiği (Kuşluvan ve Kuşluvan, 2000; Tuyluoğlu, 2003), staj yapan öğrencilerin yapmayan öğrencilere göre sektöre karşı daha olumsuz tutum içinde oldukları ve turizm eğitimi almış kişilerin zamanla turizm sektöründe çalışmak istemedikleri (Kozak ve Kızılırmak, 2001), öğrencilerin aldıkları teorik eğitimlerin staj esnasında yarar sağlamadığı ve staj uygulamalarından memnun kalmadıkları (Pelit ve Güçer, 2006, 158) ve turizm eğitimi almamış personellerin stajyerlere olumsuz davrandığı (Arman ve Şahin, 2013, 22) belirlenmiştir. Diğer taraftan staj uygulamalarının öğrencilerin mesleki ve teknik gelişimlerine önemli katkı sağladığı (Emir ve diğ., 2008, 287) bir gerçektir.

Stajlar çoğu öğrenci için çalışma hayatı ile tanıştıkları ilk dönem olmaktadır. Öğrencilerin sektörü ve mesleği sevmelerinde staj döneminin önemli rolü ve işlevi bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki, öğrencileri gelecekte sektörde çalışma veya çalışmama düşüncesine yönelten en önemli etkiler staj döneminde ortaya çıkmaktadır (Taşkın, 2006). Bu nedenle öğrencilerin staj dönemleri mesleki kariyerleri açısından önemli karar noktalarından biri durumundadır. Öğrencilerin mezun olduktan sonra sektörde çalışmaya devam etmeleri staj uygulamalarının başarılı bir eğitim sürecinden geçtiğini göstermektedir.

Yöntem

Bu çalışmanın amacı, önlisans düzeyinde turizm eğitimi alan ve stajını tamamlamış öğrencilerin stajla ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi ve ilgili literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın evrenini, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Samsun Meslek Yüksekokulu ve Havza Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otel İşletmeciliği Programlarında öğrenim görmekte olan stajını tamamlamış öğrenciler oluşturmaktadır. Samsun MYO'dan 90 ve Havza MYO'dan 50 olmak üzere toplam 140 öğrenci araştırma evreninde yer almaktadır. Evrenin tamamına ulaşmak mümkün olduğundan evren aynı zamanda örneklemi de teşkil etmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak amacıyla anket tekniğinden yararlanılmıştır. Hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özellikleri, ikinci bölümde de katılımcıların staj uygulamasına ilişkin düşüncelerini ortaya koymak için 35 ifade yer almaktadır. Anket soruları oluşturulurken daha önce yapılmış çalışmalardan (Pelit ve Güçer, 2006; Hsu, 2012; Aymanıkuy ve diğerleri, 2013) yararlanılmıştır. Bu ifadelerin değerlendirilmesinde "5'li Likert Ölçeği" kullanılmıştır. İfadeler; "1:kesinlikle katılmıyorum" ile "5:kesinlikle katılıyorum" aralığında düzenlenerek öğrencilerin staj uygulamasına ilişkin düşünceleri ölçülmeye çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma evreninde yer alan öğrenci sayısı kadar çoğaltılıp dağıtılan anketlerin 9 tanesi geri dönmemiş ve 7 anket de çeşitli nedenlerden dolayı (eksik kodlama vb.) değerlendirmeye alınmamıştır. Böylelikle toplam 124 anket değerlendirmeye alınmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla “güvenirlilik analizi” uygulanmıştır. Bu kapsamda Cronbach Alpha katsayısı 0,93 çıkmıştır. Bu sonuç ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin hem demografik özelliklerine ilişkin sonuçlar hem de ölçeğe ilişkin sorular için frekans ve yüzde dağılımları, aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri hesaplanarak tablolar halinde verilmiştir. Bu testlerin uygulanmasında SPSS 15.0 (Statistical Package for Social Science) paket programından yararlanılmıştır.

Bulgular

Ön lisans düzeyinde turizm ve otel işletmeciliği eğitimi alan öğrencilerin staj uygulamaları ile ilgili görüşlerini değerlendirmeye yönelik olan yapılan bu çalışmada, değerlendirmeye alınan toplam 124 anket bulguları yer almaktadır. Ankete katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Ankete katılan öğrencilerin % 32,2’si (40 kişi) Havza MYO’da ve % 67,8’i (84 kişi) de Samsun MYO’da öğrenim görmektedir. Ankete katılan öğrencilerin % 50,8’i (63 kişi) erkek, % 49,2’si (61 kişi) bayandır. Öğrencilerin % 14,5’i (18 kişi) 19 yaş ve altında, % 66,9’u (83 kişi) 20 ile 22 yaş arasında ve % 18,5’i (23 kişi) de 23 yaş ve üzerindedir. Birinci öğretimde öğrenim görenlerin sayısı 83 (% 66,9) ve ikinci öğretimde öğrenim görenlerin sayısı da 41 (% 33,1) kişidir. Öğrencilerin % 33,9’u (42 kişi) genel lise, % 29,0’ı (36 kişi) turizm meslek lisesi, % 32,3’ü (40 kişi) diğer meslek liseleri, % 2,4’ü (3 kişi) Anadolu lisesi ve % 2,4’ü (3 kişi) diğer liselerden mezun olmuşlardır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 48,4’ü (60 kişi) sahil otellerinde, % 38,7’si (48 kişi) şehir otellerinde ve % 12,9’u (16 kişi) da diğer otellerde staj yapmışlardır. Staj süresince öğrencilerin % 57,3’ü (71 kişi) yiyecek-içecek departmanında, % 17,7’si (22 kişi) kat hizmetleri departmanında, % 12,9’u (16 kişi) önbüro departmanında ve % 12,1’i (15 kişi) de diğer departmanlarda çalışmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %37,1’i (46 kişi) Antalya’da, % 31,5’i (39 kişi) Samsun’da, % 6,5’i (8 kişi) İstanbul’da, % 5,6’sı (7 kişi) Muğla’da, % 4’ü (5 kişi) Rize’de, % 3,2’si (4 kişi) Trabzon’da, % 2,4’ü (3 kişi) Ankara’da, % 1,6’sı (2 kişi) Çanakkale’de, % 1,6’sı (2 kişi) Manisa’da, % 1,6’sı (2 kişi) Yozgat’ta, % 1,6’sı (2 kişi) Sinop’ta, % 0,8’i (1 kişi) İzmir’de, % 0,8’i (1 kişi) Çorum’da, % 0,8’i (1 kişi) Bursa’da ve % 0,8’i (1 kişi) de Nevşehir’de staj yapmışlardır.

Tablo 1’de ankete katılan öğrencilerin yapmış oldukları staj eğitimine ilişkin ifadelerle katılma derecelerinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmaları verilmiştir.

Tablo 1 genel olarak incelendiğinde en yüksek aritmetik ortalama; “staj, turizm eğitimi için önemli ve gereklidir” ($\bar{x}=3,99$) ifadesinde gerçekleşmiştir. Aritmetik ortalamasının yüksek olduğu diğer bir ifade ise; “staj yerleri okul tarafından (koordinatör, danışman vb.) denetlenmelidir” ($\bar{x}=3,75$) ifadesinde olmuştur. En düşük aritmetik ortalama ise; “zorunlu staj süresi (30 gün) yeterlidir” ($\bar{x}= 2,70$) ifadesinde gerçekleşmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası; staj yerlerinin okul tarafından bulması gerektiğini (katılıyorum % 25,8, kesinlikle katılıyorum % 26,6) ve işletmelerin stajyerleri ucuz işgücü olarak gördüklerini (katılıyorum % 50,8, kesinlikle katılıyorum % 21,0) belirtmişlerdir. Verilen cevaplardan da anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan öğrenciler staj eğitimini önemsemelerine rağmen, işyerlerin kendilerini ucuz işgücü olarak görmelerinden memnun değillerdir. Ayrıca zorunlu staj süresini yeterli bulmamaktadırlar.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Eğitimi İle İlgili Görüşleri

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Staj Eğitimi;												
Staj turizm eğitimi için önemli ve gereklidir.	16	12,9	3	2,4	8	6,8	36	29,0	61	49,2	3,99	1,35
Staj yerlerini okul bulmalıdır.	14	11,3	21	16,9	24	19,4	32	25,8	33	26,6	3,39	1,35
Zorunlu staj süresi (30 gün) yeterlidir.	21	16,9	54	43,5	8	6,5	23	18,5	18	14,5	2,70	1,34
Staj zorunlu değil, isteğe bağlı olmalıdır.	28	22,6	29	23,4	18	14,5	25	20,2	24	19,4	2,90	1,45
Staj yerleri okul tarafından (koordinatör, danışman vb.) denetlenmelidir.	15	12,1	8	6,5	14	11,3	42	33,9	45	36,3	3,75	1,33
İşletmeler stajyerleri ucuz işgücü olarak görmektedir.	16	12,9	16	12,9	3	2,4	63	50,8	26	21,0	2,78	1,40
Toplam											3,25	1,37

Staj memnuniyeti ile ilgili verilen ifadeler Tablo 2 verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde en yüksek aritmetik ortalama; “işimle ilgili herhangi bir sorun yaşadığımda rahatlıkla çalışma arkadaşlarımdan yardım isteyebiliyordum” ($\bar{x}= 3,59$) ifadesinde gerçekleşirken, en düşük aritmetik ortalama ise “aldığım ücretten memnundum” (2,15) ifadesinde gerçekleşmiştir. Diğer bir ifade ile araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık % 69’u işleri ile ilgili sorun yaşadıklarında çalışma arkadaşlarından yardım alabildiğini ifade ederken, yaklaşık % 72’si de aldıkları ücretten memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca fazla mesai durumlarında hak ettiği mesai ücretini alamadığını belirten öğrenci sayısı da 72 (% 62,1) kişidir.

İşe başlamada ve çalışma süresince önemli olan oryantasyon ve hizmet içi eğitimlerin stajyerlere verilmediği araştırmada ortaya çıkmıştır. Oryantasyon eğitimi almadığını belirten öğrenci sayısı 80 (% 64,6) iken, hizmet içi eğitimi almadığını belirten öğrenci sayısı 62 (% 50,0) kişi olmuştur. “Günlük çalışma saatleri uygundu” ifadesine öğrencilerin % 23,4’ü “ kesinlikle katılmıyorum”, % 17,7’si “katılmıyorum” olumsuz cevabını verirken; % 34,7’si “katılıyorum”, % 18,5’i de “kesinlikle katılıyorum” olumlu cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 50’si kullandıkları alanların hijyenik ve temiz olduğunu, % 50’si personel yemeklerinin sağlıklı, hijyenik ve çeşitli olduğunu, yaklaşık % 41’i yöneticilerin tüm çalışanlara adil davrandığını, yaklaşık % 43’ü görevi dışı işlerde çalışmadığını, yaklaşık % 45’i işi ile ilgili önerilerin dikkate alındığını, yaklaşık % 60’ı çalışma arkadaşlarının tutum ve davranışlarından memnun olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Staj Süresince;												
Aldığım ücretten memnundum.	58	46,8	31	25,0	7	5,6	14	11,3	14	11,3	2,15	1,40
Fazla mesai durumlarında gerekli mesai ücretini alıyordum.	50	40,3	27	21,8	10	8,1	20	16,1	17	13,7	2,41	1,48
Günlük çalışma saatleri uygundu.	29	23,4	22	17,7	7	5,6	43	34,7	23	18,5	3,07	1,48
Oryantasyon eğitimi aldım.	39	31,5	41	33,1	12	9,7	18	14,5	14	11,3	2,41	1,36
Hizmet içi eğitim gördüm.	36	29,0	26	21,0	8	6,5	31	25,0	23	18,5	2,83	1,53
Barınma imkanım vardı.	27	21,8	20	16,1	7	5,6	29	23,4	41	33,1	3,29	1,58
Personelin kullandığı alanlar (Lojman, yemekhane, banyo, tuvaletler vb.) hijyenik ve temizdi.	20	16,1	20	16,1	22	17,7	38	30,6	24	19,4	3,20	1,36
Personel yemekleri sağlık, hijyen ve çeşitlilik bakımından yeterliydi.	15	12,1	27	21,8	20	16,1	43	34,7	19	15,3	3,19	1,27
Yöneticiler tüm çalışanlara adil davranıyordu.	23	18,5	26	21,0	25	20,2	33	26,6	17	13,7	2,95	1,33
Görevim dışı işlerde çalışmadım.	23	18,5	39	31,5	9	7,3	32	25,8	21	16,9	2,91	1,41
İşimle ilgili önerilerim dikkate alınıyordu.	16	12,9	31	25,0	22	17,7	43	34,7	12	9,7	3,03	1,22
Çalışma arkadaşlarımdan bana karşı tutum ve davranışlarından memnundum.	10	8,1	22	17,7	18	14,5	42	33,9	32	25,8	3,51	1,27
İşimle ilgili herhangi bir sorun yaşadığımda rahatlıkla çalışma arkadaşlarımdan yardım isteyebiliyordum.	13	10,5	17	13,7	9	7,3	53	42,7	32	25,8	3,59	1,29
Toplam											2,96	1,38

Staj uygulamalarının öğrencilerin mesleki gelişimine katkısının ne olduğuna ilişkin görüşler Tablo 3’de verilmiştir. Tablo 3’den de anlaşılacağı üzere staj uygulamaları; öğrencilerin, sektörü tanıma, sektörle ilgili gelişmeleri yakından görme, iletişim becerilerini geliştirme, kendine olan güven duygusunu geliştirme gibi olumlu katkı sağlamakla birlikte, turizm mesleğini sevmeme gibi olumsuz duyguların yaşanmasına da neden olmaktadır. En yüksek aritmetik ortalama “sektörü tanıma olanağı sağladı” ($\bar{x}=3,83$) ifadesinde gerçekleşirken, en düşük aritmetik ortalama “mezun olduktan sonra bu mesleği yapma düşünceme olumlu katkı sağladı” ($\bar{x}=2,75$) ifadesinde gerçekleşmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık % 62’si aldığı teorik eğitimi uygulama imkanı bulduğunu, yaklaşık % 71’i alanı ile ilgili gelişmeleri uygulama düzeyinde görme imkanı bulduğunu, yaklaşık % 42’si yabancı dilini geliştirme imkanı bulduğunu, yaklaşık % 68’i insanlarla olan iletişiminin gelişmesine katkı sağladığını ve yaklaşık % 70’i de stajın kendine olan güven duygusunun gelişmesine katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Eğitiminin Mesleki Katkıları İle İlgili Görüşleri

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Yapmış Olduğum Staj;												
Almış olduğum teorik eğitimi uygulama imkanı sağladı.	17	13,7	18	14,5	12	9,7	52	41,9	25	20,2	3,40	1,33
Sektörü tanıma olanağı sağladı.	11	8,9	10	8,1	5	4,0	61	49,2	37	29,8	3,83	1,20
Alanımla ilgili gelişmeleri uygulama düzeyinde görme imkanı sağladı.	16	12,9	8	6,5	13	10,5	62	50,0	25	20,2	3,58	1,25
Yabancı dilimi geliştirmeme katkı sağladı.	23	18,5	31	25,0	19	15,3	37	29,8	14	11,3	2,90	1,32
Turizm mesleğini sevmeme fayda sağladı.	31	25,0	22	17,7	30	24,2	22	17,7	19	15,3	2,80	1,39
İnsanlarla olan iletişimimin gelişmesine katkı sağladı.	8	6,5	14	11,3	18	14,5	54	43,5	30	24,2	3,67	1,15
Kendime olan güven duygumun gelişmesine katkı sağladı.	13	10,5	9	7,3	16	12,9	59	47,6	27	21,8	3,62	1,20
Mezun olduktan sonra bu mesleği yapma düşünceme olumlu katkı sağladı.	29	23,4	27	21,8	29	23,4	24	19,4	15	12,1	2,75	1,33
Mezun olduktan sonra iş olanağı sağlaması açısından yararlı oldu.	14	11,3	30	24,2	27	21,8	31	25,0	22	17,7	3,13	1,28
Toplam											3,29	1,27

Okulda alınan mesleki eğitimin staj süresince öğrencilere sağladığı katkıların ne derecede olduğuna ilişkin ifadeler Tablo 4’de verilmiştir. Tablo 4’de görüleceği gibi en yüksek aritmetik ortalama “sorumluluk almama ve disiplinli çalışmama katkı sağladı” ($\bar{x}=3,79$) ifadesinde gerçekleşirken, en düşük aritmetik ortalama “görevimi yerine getirirken kolaylık sağladı” ($\bar{x}=3,50$) ifadesinde gerçekleşmiştir. Genel olarak mesleki eğitim almış olmak öğrencilerin staj eğitimlerinde kolaylık sağlamıştır. Nitekim araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık % 62’si “görevimi yerine getirirken kolaylık sağladı” ifadesine “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” şeklinde olumlu düşüncelerini belirtmişlerdir.

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Mesleki Eğitimi İle İlgili Görüşleri

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Üniversite Düzeyinde Mesleki Eğitim Almış Olmak;												
Görevimi yerine getirirken kolaylık sağladı.	11	8,9	15	12,1	22	17,7	53	42,7	23	18,5	3,50	1,18
Departmanlardaki işlerin işleyişi hakkında önceden bilgi sahibi olmamı sağladı.	8	6,5	12	9,7	15	12,1	67	54,0	22	17,7	3,66	1,07
İşlerin işleyişi hakkında öneri getirebilmeme katkı sağladı.	8	6,5	15	12,1	16	12,9	55	44,4	30	24,2	3,67	1,15
Konuklar-çalışma arkadaşlarım ve yöneticilerimle olan ilişkilerde hitap ve davranışsal açıdan olumlu katkı sağladı.	12	9,7	8	6,5	15	12,1	53	42,7	36	29,0	3,75	1,22
Sorumluluk almama ve disiplinli çalışmama katkı sağladı.	10	8,1	7	5,6	16	12,9	56	45,2	35	28,2	3,79	1,15
Çalışma arkadaşlarım arasında saygınlığımı artırdı	10	8,1	12	9,7	16	12,9	58	46,8	28	22,6	3,66	1,16
Yöneticilerim arasında saygınlığımı artırdı.	13	10,5	8	6,5	17	13,7	55	44,4	31	25,0	3,66	1,22
Toplam											3,67	1,16

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %72’si mesleki eğitim almış olmanın departmanlardaki işlerin işleyişleri hakkında önceden bilgi sahibi yaptığını, % 69’u işlerin işleyişi ile ilgili öneriler getirebilmesine ve yaklaşık % 67’si de sorumluluk almalarına ve disiplinli çalışmalarına katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

Sonuçlar

Hizmet sektöründe insan kaynağı çok önemlidir. Müşterilere üretilen mal veya hizmetin sunumunda teknolojik imkanlar kadar personellerin bilgi ve tecrübeleri de önemli olmaktadır. Özellikle doğrudan insanın psikolojik özelliklerine hitap eden, somut olmayan ürünlerin pazarlamasında satış personelinin tutum ve davranışları, eğitimi, mesleki bilgi ve tecrübesi satın alma kararlarında önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle hizmet sektöründe istihdam edilecek kişilerin mesleki bilgileri müşteri kazanmada ve memnuniyet sağlamada önemli olmaktadır.

Bu araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde; öğrencilerin staj eğitimini önemli bulmalarına rağmen çeşitli sorunlardan dolayı stajdan memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Nitekim aldıkları ücreti yeterli bulmayan, fazla çalışma durumunda mesai ücretini alamayan, günlük çalışma süresini fazla bulan, oryantasyon ve hizmet içi eğitimleri yetersiz bulan öğrenci sayısı çok fazladır. Ayrıca staj eğitiminin turizm mesleğini sevmeye katkısından çok, mezun olduktan sonra bu mesleği yapmamasına neden olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin staj eğitimi ile ilgili olumlu düşüncelerini belirttikleri konular arasında ilk olarak staj eğitiminin gerekli ve önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışma sonucunda aşağıdaki diğer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler;

- Zorunlu staj süresinin yetersiz olduğunu,
- Staj yerlerinin okul tarafından denetlenmesi gerektiğini,
- Turizm işletmelerin stajyerleri ucuz işgücü olarak gördüklerini,
- Oryantasyon ve hizmet içi eğitimlerinin yetersiz olduğunu,
- Yönetici davranışlarının adil olmadığını,
- Mezun olduktan sonra turizm mesleğini yapma düşüncelerine olumlu katkı sağlamadığını,
- Staj eğitiminin turizm mesleğini sevmelerine fayda sağlamadığını,

Ancak;

- Personelin kullandığı alanların hijyenik ve temiz olduğunu,
- Personel yemeklerinin sağlıklı ve hijyenik olduğunu,
- Çalışma arkadaşlarının tutum ve davranışlarından memnun kaldıklarını,
- İşleri ile ilgili herhangi bir sorun yaşadıklarında çalışma arkadaşlarından yardım alabildiklerini,
- Almış oldukları teorik eğitimi uygulama imkanı bulabildiklerini,
- Staj eğitimi sayesinde sektörü tanıma imkanı bulabildiklerini,
- Sektörle ilgili gelişmeleri uygulama düzeyinde görme imkanı bulabildiklerini,
- İnsanlarla olan iletişimlerinin gelişmesine katkı sağladığını,
- Kendilerine olan güven duygularının gelişmesine katkı sağladığını,
- Mesleki turizm eğitimi almış olmanın birçok konuda katkı sağladığını,
- Sorumluluk alma ve disiplinli çalışmalarına katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Önlisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenciler staj uygulamaları esnasında mesleki gelişimlerine önemli katkılar sağladığı gibi öğrencilerin iş disiplini kazanmalarına ve çalışma arkadaşları ile iyi ilişkiler kurmalarına da önemli katkılar sağlamaktadır. Bu nedenle staj uygulamaları öğrencilerin iş ve çalışma ahlakı kazanmalarında önemli rol oynamaktadır.

Staj eğitiminin bilgi ve beceri geliştirmeye katkısı orta ve büyük ölçekli işletmelerde daha fazla olacağından öğrencilerin bu tür işletmelerde staj yapmaları için yönlendirmeler yapılmalıdır.

Öğretim elemanları dersleri uygulamalı olarak verebilecek donanıma sahip olması sağlanarak, öğrencilerin uygulama eksiklikleri en aza indirilmelidir. Öğrencileri sektöre hazırlayan öğretim elemanları, sektörün talep ve ihtiyaçlarını doğru analiz ederek eğitim müfredatını sürekli iyileştirebilmelidir. Ayrıca öğretim elemanları sektör temsilcileri ile belli periyotlarda bir araya gelerek, sektörün işgücü sorunlarını en aza indirebilecek çalışmalarda bulunabilmelidir. Özellikle staj eğitiminin başarılı olabilmesi için öğretim elemanları koordinatörlük (danışmanlık) görevlerini tam manasıyla yerine getirmelidir.

Bu çalışma Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur. İleride yapılacak çalışmalar diğer üniversiteleri de kapsayacak şekilde geniş tutulursa çalışma sonuçları mevcut staj sorunlarının çözümünde daha etkili olacaktır. Ayrıca turizm işletmelerinin staj uygulamalarından beklentileri ve karşılaştıkları sorunlar başka bir çalışmanın konusu olabilir.

Kaynakça

Arman, A. ve Şahin, T. (2013). Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencilerinin Stajlarında İşletmelerden Beklentileri: Mengen Aşçıları Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. s.13-24

- Aymankuy, Y., Tetik, N., Girgin, G.K. ve Aymankuy, Ş. (2013). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Staj Uygulamasına Öğrenci ve Akademisyenlerin Bakışları (BTİOYO'da Uygulama). *International Journal of Human Sciences. Volume:10. Issue:1 s.102-124*
- Emir, O., Aslan, S. ve Kılıçkaya, Ş. (2008) Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Programı Öğrencilerinin Staj Uygulamaları Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi. (C.X S II, 2008).s.273-291*
- Gökdeniz, A., Çeken, H. ve Erdem, B. (2002). Okul-Sektör İşbirliği Çerçevesinde Stajdan Beklentiler, Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Uygulama. *Turizm Eğitimi Konferansı-Workshop. 11-13 Aralık. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını: Ankara. s.343-359*
- Hsu, M.S. (2012). A Study of Internship Attitude, Subjective Norm, Perceived Behavioral Control and Career Planning of Hospitality Vocational College Students. *Journal of Hospitality , Leisure, Sport Tourism Education. 11(1). p.5-11*
- Karacan, S. ve Karacan, E. (2004). Meslek Yüksekokullarında Yapılan Staj Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma, Kalite ve Verimlilik için İş Yerleri-MYO İşbirliğinin Gereği. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (8), 2004/2, 168-184*
- Kozak, M. A. ve Kızıllırmak, İ. (2001). Türkiye'de Meslek Yüksekokulu Turizm Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi. 2001/Bahar. s. 9-16.*
- Kuşluyan, S. ve Kuşluyan, Z. (2000). Perceptions and Attitudes of Undergraduate Tourism Students Towards Working in The Tourism Industry in Turkey. *Tourism Management (21). 251-269.*
- Pelit, E. ve Güçer, E. (2006). Turizm Alanında Öğretmenlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm İşletmelerinde Yaptıkları Stajları Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:1, s.139-164.*
- Sarı, H. (2007). Orta Öğretim Düzeyinde Mesleki Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Sürecine Adaptasyonu Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi A.B.D. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*
- Taşkın, M. (2006). Ortaöğretim Turizm Eğitiminde Staj ve İzmir İli Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Liselerinde Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.*
- Tuyluoğlu, T. (2003). Türkiye'de Turizm Eğitiminin Niteliği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım A.B.D. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.*